

4

DISSERTATIO MEDICA
INAUGURALIS,
DE
D Y S E N T E R I A.
QUAM,

ANNUENTE SUMMO NUMINE,
Ex Auctoritate Reverendi admodum Viri,

D. GEORGII BAIRD, S. S. T. P.

ACADEMIÆ EDINBURGENÆ Praefecti;

NEC NON

Amplissimi SENATUS ACADEMICI consensu,
Et nobilissimae FACULTATIS MEDICÆ decreto,

PRO GRADU DOCTORIS,

SUMMISQUE IN MEDICINA HONORIBUS AC PRIVILEGIIS
RITE ET LEGITIME CONSEQUENDIS;

Eruditorum examini subjicit

THOMAS SHARP,
HIBERNUS,

CHIRURGUS,

Societ: Hibern: Medic: Socius Extr:

Societ: Chirurg: Physic: Praefes et Socius Extr:

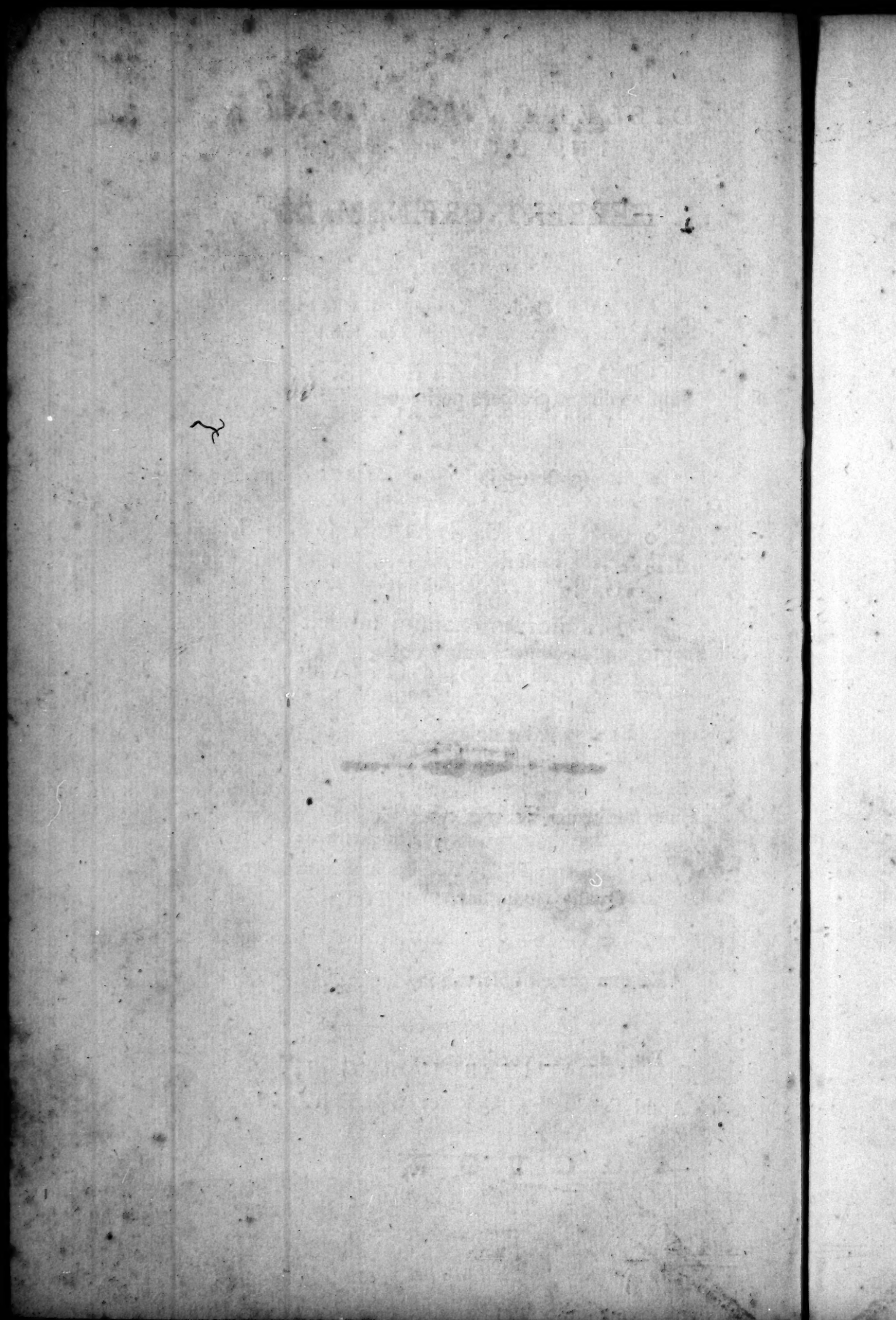
Societ: Philosop: Liter: Praefes.

Miseris succurrere disco. — VIRGIL AENEID.

Ad diem 24. Junii, hora locoque solitis.

EDINBURGI:
Apud BALFOUR et SMELLIE,
Academiae Typographos.

M,DCC,XCIV.

Clarissimo viro,

J. HERBERT ORPIN, M. D.

Qui

Rem medicam prospere periteque

In Corcagia

Facit;

Propter omnes honesti animi dotes,

Et erga se amicitiam,

Haec studiorum tuorum tyrocinia

Qualia qualia sint,

Ea qua par est observantia,

Dat, dedicat, consecratque

A U C T O R.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

PHYSICS

PHYSICS

PHYSICS

PHYSICS

PHYSICS

PHYSICS

PHYSICS

PHYSICS

PHYSICS

PHYSICS

plu
blic
dit
tili
ven
quo
gen
ben
qua
meo
et a

Praestantissimo doctissimoque viro,

ALEXANDRO HAMILTON, M. D.

Art. obstet. Edinb. peritissimo Professori;

Has primitias,

Gratissimi animi pignus et testimonium,

Sacras voluit

A U C T O R:

Necnon

Filio suo dilecto,

JACOBO HAMILTON, M. D.

Animi ingrati turpisque esset, occasione oblata, beneficia quamplurima in me collata, silentio praeterire. Non tantum in publico ex praelectionibus tuis, patre in re obstetrica versato, tradita fuerunt monita; sed seorsum, intus domique praeceptis utilissimis et mihi gratissimis saepe potitus sum. Libera etenim venia mihi fuit ad consilium, te, pro re nata, semper petendum, quod ex mea memoria neutiquam excidet. Quicquid studio ingenioque idcirco potui, id in tui nominis cultum et amorem libens meritoque impendo. Gratissimi animi in te, testimonium qualecunque sit, accipe benigne, vir celeberrime, hasce studiorum meorum primitias. Diu feliciterque vivatis ambo, et patriae, et alienarum gentium usui honorique ut haecenus sitis.

COMPTONIAN OF AMERICA

JACOB DAVISON

ta
te
in
di
qu
be
gl

DISSERTATIO MEDICA

INAUGURALIS,

¶

DYSENTERIA.

Auct. THO. SHARP.

UT Dysenteria tam exitiosa est militibus, aequae praesidiariis ac castrensibus, et tam saepe opera militaria deducit, praesertim in tempestatibus calidis, non est cur miremur quod investigatio de ejus natura, et causis, tam praedisponentibus quam excitantibus, et de methodo quoque eam tractandi, in medium proferri deberet. Integritas generis humani, saepe etiam gloria famaeque gentis, haud alienae sunt huic
A indagationi.

indagationi. Amor patriae, amor quoque omnium nationum, ad hujus investigationem animum vehementer impellit.

Historia, non solum illos in praelio occisos, sed eos etiam qui hoc morbo vastabantur, deplorat. Moerendum est nobis, labores illorum, qui rem medicam fecerunt, adhuc successu felici caruisse, quod plane demonstrat quam leves inutilisque sunt conatus adhuc optimi, et quidem quam minimum est notum, quam multum discendum.

Dysenteria, a dys, aegre, ~~sereno~~ intestinum, et ^{gelo} fluo, derivatur. Hippocrate usitatum est non solum ulcera et haemorrhagias intestinorum exprimere, sed etiam illa quae critica salubriaque videntur.

Celsus eam definiebat, intestinorum ulceratio terminibus

torminibus et tenesmo comitata, cum alvi dejectionibus sanguineis et mucosis.

Sydenham ea utebatur quasi profluvium exprimens, quod Londini anno 1670 saeviebat, quamvis nonnulli ex aegrotis sanguinem haud deiciebant.

A sensu generali hujus vocabuli, ut habuit *Hippocrates*, nulla certa significatio intelligi potest; etenim, nisi ulceratio intestinorum cum symptomatibus pathognomonicis adsint, vis et sensus et applicatio verbi non omnino valent.

Ulcerationem non semper evenire, ex corporibus a *Morgagni* incisis luculenter constat; nam haec est sententia, viz. quod intestina nonnunquam ulceribus afficiuntur; nonnunquam vero nulla videntur, et vix omnino adsunt nisi morbus inveterascerit. A dissectionibus a viro nobili *J. Pringle*, cum iis *Cleghorn* factis, nobis patet,

4 DE DYSENTERIA.

patet, majora exempla occurruiſſe, in quibus
intestina integra et ſana fuerunt.

Sydenham primus fuit, ut videtur, qui dyſen-
teriam ulceribus non ſemper pendentem repu-
tabat, et jam inde ulcera non exiſtimabantur ut
ſymptoma conſtans verumque hujus morbi.
Characterem, celeberrimo *Cullen* habitum, cita-
bo, qui magna cum accuratone ſic definit: “Py-
“ rexia contagioſa, dejectiones frequentes, mu-
“ coſae, vel ſanguinolentae, retentis plerumque
“ faecibus alvinis; tormina, tenefmus.”

HISTORIA MORBI.

Dyſenteria ſaepe adoritur homines ex aliis
morbis convaleſcentes, aut quovis modo debili-
tatos; idque praecipue, recedente aeſtate vel
ineunte autumno, et eodem tempore quo autum-
nales

DE DYSENTERIA

9

nales remittentes et intermittentes faeviunt : Cum hisce morbis etiam saepe conjungitur. Impetus minus faevit sub finem autumnii ; et hiemali frigore vix unquam apparet.

Omnia pyrexiae symptomata primaria morbi impetum deducunt, et paulo post, dejectiones frequentiores evadunt mucosae, spumosae, saepius sanguine commistae, cum tenesmo et torminibus dolorificis. Aliquando supra, saepe infra umbilicum invadunt, cum affectionibus ventriculi molestis, scilicet, nausea, anorexia, vomitu : Gradatim omnia symptomata magis magisque ingravescent, cum sensu quodam quasi intestina infra naturalem sedem descenderint. Uno eodemque temporis puncto, adest gradus quivis pyrexiae, qui interdum typum remittentem, modo inflammatorium, modo putridum, agnoscit. Haec symptomata per totum morbi stadium restant ; praesertim cum eventus, haud ita multo post accessionem, sit funestus.

In

In nullis casibus vero, febris pene prorsus evanescit, dum symptomata dysenteriae propria satis diu permanent; unde asserit *Sydenham* febrem eam esse sui scilicet generis in intestina inversam. *Akenfide* dubitare videtur, an existat dysenteria cum febre inflammatoria; nam talis febris inflammationem intestinorum inducit sine crebris dejectionibus, quae nunquam in tali morbo adsunt. Ob dolorem vero excruciantem, sub morbi initium, aequè in ventriculo ac intestinis, sitem intollerabilem, pulsum arteriarum durum, fortem, nil manifestius apparet quam febris inflammatoria aliquando instat. Paulo post ingressum, aeger cruciantibus torminibus vexatur, et cum maximis doloribus dejicit crustas quasdam induratas faeculentas, prolapsum ani aliquando producentes, cum tenesmo; rarius vero minuta albicantia frustra seivum referentia; saepius filamenta quaedam membranosa cum faecibus passim commista inveniuntur, a tunica villosa intestinorum, ut videtur, abrafa;

fed

sed ea nobis videntur mucosissimo inspissato deberi; in eodem tempore, materies liquida foetida in conspectum prodit, quasi a gangraena eveniens, et cum parvula faecum quantitate excernitur. Aliquando aut vomitu aut alvi fluxu ejiciuntur terites*.

Sub finem morbi, cum intestina gangraena aut sphacelo afficiuntur, faeces tunc maxime foetidae, cadaverosae, et contagiosae fiunt. Faeces sanguine non semper inbuuntur; sed, e contra, mere mucosae videntur; hinc nomen *mucosus* a *Rhoderer*; ab aliis *dysenteria alba*.

Modo mucus intestinorum sanguine tantum striatus, modo vero totus sanguineo colore tinctus, et haud raro sincerus dejicitur sanguis: *Zimmerman* affirmat, se quendam morbo laborantem vidisse, per cujus femora et crura sanguis pleno rivo manavit†.

Morbo

* Vide Pringle, Huxham, et Donald Monro.

† *Zimmerman*, page 4.

Morbo inchoato, dejectiones magis copiosae et excrementitiae sunt; sed brevi magis aquosae, mucosae, frequentes, et imminutae fieri; et partes faeculentae alvo detentae, hanc partem definitionis, "*faecibus alvinis plerumque retentis,*" satis firmam reddit.

Quandocunque faeces naturales apparent, speciem scybalorum, quae forma rotunda, dura gaudent, induunt; et cum maximo levamine omnibus symptomatibus dejiciuntur, hae scybae formari videntur sub initium morbi in cellulis coli; nam non verisimile videtur, corpora adeo firma, talisque figurae, formari posse cum superveniret, tam continua et aucta intestinorum irritatio.

Nauseae et vomitui bilioso, quae insultum sequuntur, sitis et sapor oris quam maxime amarus ingratusque superveniunt; et, his diutius perstantibus, faeces colore subnigro imbuuntur;

vomitibus

vomitibus viridis et nubilus evadit, lingua uno eodemque tempore albido aut fusco muco obducta; in postremum arefcit, nigrefcit.

Magnum deijciendi defiderium inquietudinem maximam inducit, quae, aliquando, scybalis quibusdam dejectis, mitigatur; sed hoc levamen breve fit, quia haec symptomata cito revertunt, et magnopere faeviunt, et faepe ischuria, opprefione ventriculi, fitte immodica, et cibis assumptis vomendo rejectis, comitata.

Hifce fuccedunt tormina, intollerabilis tenefmus. Morbus nunc in fpeciem febris malignae mutatur, et paucis diebus in morte terminat, lethalia figna gangraenofa exhibens. Praeterea, dolore recti juxta anum aeger per aliquot dies vexatur, maxime intollerando inter defidendum, qui paucis, aliquando vero pluribus, diebus perflat, et demum, aliquantulo puris cum faecibus ejecto, ceffat.

Ad primum morbi ingressum, non desunt exempla ubi abdomen est valde tensum, et ubi intestina sonum murmuraceum et borborygmos emittunt. Si haemorrhoids, ut saepe, adsit, magno opere urget propter tenesmum.

Finem versus, omnia in pejus ruunt; frequens et irrita desidendi cupiditas; excretiones alvinae involuntariae; odor dejectionum foetidus vix tollerandus; pulsus frequens, debilis, et intermittens; fitis maxime molesta; lingua nigra, arida; facies pallida, Hippocratica; lienteria; singultus; fauces aphthodes; sudores viscerum, gelidi; membra corporis extrema frigida; deglutitio et respiratio impeditae, et caetera summae debilitatis signa mortem optandam, et requiem aerumnarum, tandem inducunt.

Sed vero, cum morbus benignior est, omnia symptomata mitiora evadunt; tormina non adeo acerba; tenesmus cito desinit; faeces magis naturales

DE DYSENTERIA. 11

naturales et minus foetidae; cibi appetitus excitatur, et sudor lenis prorumpit.

Quamvis hic morbus in morte diebus paucis saepenumero terminat; tamen frequenter per tres quatuorve hebdomadas perstat, aliquando per totidem menses; hinc dysenteria *chronica* appellatur. Aliquando sponte terminat; sed diarrhoea, a debilitate intestinorum superveniens, saepe diu restat*. Quodocunque hic morbus per longum tempus manerit, erosio intestinorum semper, anasarca, et hydrops, aliquando superveniunt.

SECTIONES CADAVERUM.

Enarrationes auctorum quod attinet, qui corpora

* Donaldus Monro narravit, se hominem tractavisse, qui, cursu dysenteriae peracto, ad alvum dejiciendum undecies in die per 20 annos coactus fuit.

pora humana, hoc morbo defuncta, inspexerunt, ne singula quidem pars canalis alimentaris videtur, quae semper expers est inflammationis aut suppurationis aut gangraenae. Intestina crassiora, praecipue rectum, gangraena potissimum afficiuntur, tunicae insolita crassitudine haud raro exulcerantur.

Cum gangraena non prorsus pervadit, intestina nonnunquam constricta videntur. clarissimus *Gregory*, in praelectionibus suis clinicis, notavit, sese Colon conspexisse per totum ejus tractum non solum ulceratum, sed etiam scirrhum.

Aliquando tubercula quaedam inveniuntur interne juxta imam partem coli, et superiorem recti ea quae in variola confluenta conspiciuntur, sub crisin morbi referentes, haec quoque adeo confertim per intestina scatent, quod numerum pustularum variolae per cutem pene exaequant; ex iis tamen discrepantes in eo, quod
firmiores

firmiores et sine cavo videntur* ; *Hewson* putat, ea oriri posse a membrana cellulosa quae externe prope tunicam villosam sita est. Illustrissimus *Pringle* rectum praeter normam contractum ipse conspexit. Dom. *Wallaston*, per epistolam ad illustrissimum *Baker*, nos certiores fecit, quod intestinum caecum aere distentum fuit, colon vero totum et rectum mire contracta, adeo ut hujus vel illius intestini diameter nusquam tres quatuorve pollices aequaverit; nonnullis in locis etiam in molem minorem contracta fuerunt. In altero cadavere, inquit idem, partem reliquam coli arctius contractam invenimus aequae ac rectum †.

DIAGNOSIS.

Ubi diarrhoea, cholera, colica, fluxus hemorrhoidalis,

* Zimmerman, page 35. Pringle.

† Baker de Catarrho, &c. page 44-47.

14 DE DYSENTERIA.

morrhoidalis, et enteritis ab hoc morbo discrepant, jam notandum venit. Nullus morbus nexum tam vinctum cum dysenteria habet, quam diarrhoea; nam dysenteria frequenter eam excipit. Auctores quidam, diarrhoeam nil esse aliud quam mitem dysenteriae speciem existimaverunt; at mihi persuasum est, hos morbos multum inter se differre; sententia nostra sequentibus argumentis magis valida videtur.

1mo, Diarrhoea nunquam contagiosa; dysenteria saepe, ut in castris, navibus, nosocomiis, et ubicunque epidemice grassatur, videtur.

2do, In diarrhoea non adest constrictio coli, ut apparet ex dejectionibus magis copiosis, et e defectu scybalorum, quae semper dysenteriam deducunt.

3tio, Febris primaria diarrhoeam raro, dysenteriam

fenteriam fere semper, comitatur; et, si postea superveniret, symptomata tantum est.

4to, In diarrhoea neque tormina, nec tenesmus tam violenter urgent, ac in dysenteria.

5to, Dejectiones in dysenteria sanguine haud raro imbuuntur, et ad putredinem vergunt.

A cholera discrepat dysenteria, quia diutius prior restat. In posteriore, vomitus biliosus, et fluxus alvini occurrunt; sed vomitus raro in dysenteria, nisi arte excitatus. In cholera, dejectiones plus copiosae sunt, et vix unquam sanguine tinctae.

Cholerae debilitas citius supervenit; muscoli abdominis et crurum violentam contractionem patiuntur.

Cholerae vix unquam praecedit pyrexia, et,

si unquam oritur, mere symptomata est ab intestinorum irritatione. Cholera nunquam contagiosa est.

A colica distinguitur ob tensionem molestant abdominis; praeterea muscoli ejus et integumenta introrsum motibus convulsivis attrahuntur; necnon dolores aut tormina dysenteriae non adeo acuti, nec tam longum restant. Contenta non solum ventriculi, sed etiam saepe intestinorum tenuium, vomitu rejiciuntur; et vix ulla febris nisi ab inflammatione partis affectae supervenit; alvus quoque plerumque tardescit.

* A fluxu hemorrhoidale dignoscitur, ob sanguinem a tumoribus juxta anum stillantem; et dolorem acutum versus partem inferiorem recti; sanguis ex iis magis sincerus est, et alvinae dejectiones naturaliter redduntur sine aut torminibus aut tenesmo.

Ab enteritide discrepat propter dolorem plerumque fixum, acutum, et permanentem, nisum ad vomendum, et alvum pertinaciter adstrictam.

RATIO SYMPTOMATUM.

Tormina, quae initio hunc morbum comitantur, a faecibus retentis videntur oriri; hae, ob acrimoniam intestina propter causas remotas irritabilia reddita, stimulant; nam omnes irritationes, aut chemicae, aut mechanicae, intestina praeter normam movent, quia, nempe, nervi adeo copiosi scatent, quod in conspectum pene produnt; ideoque omni irritamento obnoxii plane fiunt.

Tenesmus verisimile enatus est ab inflammatione recti, quod magis magisque irritabile evenit, ideoque contrahitur. Irritabilitatem prop-

ter et mucum abrasum, qui intestina ab acrimonia defendit, proveniunt dejectiones frequentes et prolapsus ani.

Massae faecum induratae scybalorumque in cellulis coli diutius retentae formantur, et figuram apte assumunt ex fibris muscularibus illas constringentibus.

Stranguria ab inflammatione recti exoriatur, ob nexum cum vesica urinaria; inde per consensum partium vesica praeter ordinem contrahitur.

Sensus amarus in ore ab inusitata copia fellis enascitur, quae per ductum communem in ventriculum fluit.

Faeces sanguine commistae a ruptis vasis minutis gignuntur; quae per acrimoniam faecum humorumque eroduntur; nonnunquam vero,
testibus

testibus *Morgagni* aliisque, hoc phaenomenon dilatationem vasorum pro causa agnoscit.

Sitis et ariditas cutis et linguae attribui possunt calori aut spasmo in superficiem vasorum, qui secretionem impediunt; necnon inusitatae quantitati fluidorum in intestinis; nam cum una secretio augetur, altera necessario immittitur.

CAUSAE REMOTAE.

Hae sunt vel praedisponentes vel excitantes.

Praedisponentes sunt, quae corpus morbo obnoxium reddunt, ut magna debilitas aut totius aut partis corporis, quae oritur ex morbis praecedentibus; venere immodice culta; exinactionibus omnigenis; exercitationibus laboriosis et corporis et animi; tristitia; animo dejecto;

nam

nam concoctionem impediendo, inde totum corpus, et praecipue tubum alimentarium, mag-nopere infirmant. Ingesta, si non probe con-cocta sint, brevi tempore omnia dyspepsiae symp-tomata inducuntur; scilicet, nausea, vomitus, anorexia, eructationes acidae, pyrosis, &c.

Debilitas etiam provenire potest a proclivi-tate fluidorum ad putredinem, ut observandum est in castris, navibus, &c. cum milites nautae-que insolatione afficiuntur,

Variae sunt causae quae non solum solida re-laxant, sed etiam fluida putrefactioni obnoxia reddunt; praecipue si humiditas cum calore conjuncta sit; et hoc maxime obtinet in re-gionibus calidis, ubi febres et alii typo putref-cente morbi endemice grassantur. Hi quoque huic affectui objiciuntur, qui sub jove frigido humidoque, solis fervore antea perpeffo, ver-santur.

Dysenteria

Dysenteria adnotatur frequentissime homines scorbuto corporis habitu, et pauperes qui parce et duriter vivunt, et qui aëri corrupto, et fordibus affueti sint; nam hae causae viam ad putredinem sternunt.

In aëre calido, corpus languidum, debile, irritabile evenit, indeque motus cordis arteriarumque languescunt; naturales functiones non rite perficiuntur; cibi appetitus imminuitur, et fitis perpetua supervenit, quae oriri videtur, partim a stimulo caloris, partim a cutis exhalatione; hinc homines putridis morbis solito opportuniores redduntur.

Experientia docti scimus, calorem inusitatum corpori admotum cursus fluidorum mutare; nam fluida ad superficiem determinata, ea versus partes internas parcius fiunt, inde manifestum nobis patet, quod dysenteria praesertim superveniret, cum determinatio ad intestina minor fit;

hinc

hinc faeces longiusquam solito retinentur, tandem putrescunt, et dysenteriam gignunt.

Ufus liquorum spirituosorum immodicus, et etiam pervigilium, corpus huic morbo proclive reddunt; quanquam eorum usus modicus ab ejus contagione conservat.

CAUSAE EXCITANTES.

Dysenteria plerumque ingruit desinente aestate, aut sub initium autumnii, ut antea dictum est; cum aestus intensi aliquamdiu persistunt, et praecipue cum maxime ardent radii solis.

Frequentissime grassatur hic morbus in regionibus calidis, et in iis sub Zona Torrida, cum imbres immensi, noctesque frigidae, humidae, et nebulosae, calorem dierum excipiunt. Quin et circa veris ingressum, inquit *Hippocrates*,

“ forte

“ forte etiam maturius (si nempe aura calidior, intemperantiori gelu derepente soluto, mox superveniret) aliquot incessere †.” Omnibus etiam anni temporibus, sporadice occurrit; sed maxime tunc lethifera est, ubi fervidissimas tempestates excipit.

Quanquam frigus inter causas febris remotas enumeratur, tamen dubitatur, an dysenteriam gignere possit, nisi contagio specifica in corpus eodem tempore recepta sit ‡. Sed per omnes in concessu est, frigus homines huic morbo proclives reddere; praesertim cum humiditas sit conjuncta; transpirationem imminuit, et, propter nexum qui cutem inter et intestina valet, humores introrsum derivantur; unde diarrhoea sequens, quae longe vero discrepat a dysenteria, ut supra dictum fuit.

Endemice

† Sydenh. lib. cit. p. 178.

‡ Cullen's Practice.

Endemice apud loca sylvestria evadit, praefertim si paludes stagnosae juxta jacerent ; nam, propter infecta et vegetabilia, quibus haec loca abundant, per otium caloremque, corrupta ; nec non ventis lenibus, effluviae pestiferae quoquo-versum diffunduntur. Multum autem inter auctores agitur, an hae causae per se veram dysenteriam producere queant ; nam, quamvis, ut hi volunt, exhalationes et effluviae hujusmodi tubum intestinalem plus justo incitant, et tandem acuta tormina dejectionesque inducant, quae hunc morbum comitantur ; attamen homines, causis talibus expositi, in alios morbos incidere solent, ut febres intermittentes, biliosas, remittentes. Pace vero horum auctorum, hae nobis satis efficaces videntur.

Illust. *Pringle* memorat, quendam, sano corporis habitu, dysenteria cum dejectionibus sanguineis affectum fuisse, ob nullam causam manifestam, nisi quod experimenta quaedam in sanguinem

guinem putridum fecit; sed in hoc exemplo levis fuit morbus †. Hoc observationibus a *Zimmerman* factis firmatur, qui hunc prae aliis morbis a sanguine putrido saepius vidit ‡.

Sydenham, alique magni nominis, putant, fructus immaturos, liquores fermentatos, praecipue mustam siceram, cereviseam, hunc morbum gignere; alii vero, haud minore digni fide, hoc negant, inter quos enumeratur clarissimus *Baker*, qui haec verba habet: “Quicumque fructus aë-
“ stivos aut autumnales immodice assumpserant,
“ vel nulla tentabantur dysenteria, vel, si tenta-
“ rentur, levissime aegrotabant §.” Alii, dysenteriam eandem causam quam febres remittentes et intermittentes agnoscere, affirmant; nam se frequenter mutuo excipiunt ||.

D

Obser-

† Pringl. *Diseases of the Army*, p. 322.

‡ Zimm. p. 19.

§ Baker de Catarrho et Dysenteria.

|| Cleghorn Minorca.

Observandum est, quod dysenteria orta sit a paludum miasmate, et quod homines ab illo brevi sint correpti; nam, hoc excepto, nulla causa nonnunquam patefacta fuit. Ab experientia observationeque jam satis constat, dysenteriam et intermittentes endemice grassari in Egypto, propter influxum et inundationem fluminis Nili, cum uno eodemque tempore ii qui montes et loca altiora incoluerunt, nunquam huic morbo proni, nisi per contagionem, fuissent.

Hic morbus multos simul invadit, praesertim cum habitus corporis et ratio aetatem degendi similes sunt; hinc inter milites persaepe videtur. Nemo sanus vero negabit quin a contagione propria nonnunquam oriatur; dysenteria mortifera apud *Nimeguin* exemplum praebet; nam, *Degnero* teste, hic morbus totam urbem pervasit propter unum hominem affectum, qui urbem intravit †.

Vis

† Historia Dysenteriae, cap. 2dum.

Vis contagionis per castra praecipue observatur, ubi undequaque cum horrida strage se diffundit, quod nulli aliae causae attribui potest, praeter negotia et commercia, quae mutuo inter milites existunt; hinc pestiferae effluviae a corporibus orientes ^{per} transpirationem aut dejectiones brevi proclives afficiunt, et morbum gignunt. Sed milites gregarii prae ducibus facilius morbo afficiuntur, quanquam hi aequae contagioni obijciuntur; sed non est cur miremur, quia lautiore nempe cibo vescuntur, immunditiae non adeo proni, nec laboribus tam fatigati; minus ideoque debilitati sunt; nam debilitas magna ex parte dysenteriam, et multos alios morbos, producit, qui putredinem agnoscunt.

Nondum satis compertum est, an contagium sponte de integro oriatur, an prius existens, at latens, radiis solis diu resstantibus, ad agendum cieatur. Neque facilius forsitan dici potest ex quo fonte proveniat, utrum ex materiis putridis

via

via intestinorum, abforbentium vasorum, aut pulmonum, in corpus receptis; an potius in ipso corpore generatur. Hunc nodum solvere prorsus nequeo; haud abfimile tamen videtur, fomitem per singulas has vias intrare posse.

Zimmerman, cum aliis qui fusius de hoc morbo tractaverunt, autumat, hunc a qualitate et quantitate fellis praecipue oriri: Quia tempestate qua maxime saevit, secretionem ejus multum auget, et forsan ejus acrimoniam promovet; quoniam observantur dejectiones sub morbi initium felle commistae. Sed perperam minusque firme videtur haec sententia; nam, cum morbus maxime urget, omnia vasa secernentia magnam vim humorum ad intestina usque provehunt; hinc dejectiones virides.

CAUSA

CAUSA PROXIMA.

Nulla forsan medicinae pars obscurior est quam causae morborum proximae, ut vocantur, de quibus varii variorum seculorum medici mirum in modum diliraverunt; hinc de causa cujusvis morbi proxima tot fere existunt sententiae, quot auctores qui de eodem scripserunt.

Non desunt qui materiam acrem pro causa hujus morbi proxima habent, vel in intestinis generatam vel extrinsecus receptam, quae motum eorum peristalticum augens, et sic dejectiones frequentes, cum aliis symptomatibus solitis, gignit. Sed haec opinio prima facie nobis rejicienda est; quia omnes materiae acridae intestinis admotae, non tantum dejectiones frequentes, sed etiam copiosas producunt; quod nunquam in dysenteria accidit; nam faeces quan-
titate

titate imminuuntur, ut supra dictum est, et sub forma scybalorum in cellulis coli retinentur.

Pro certo habetur, causam proximam hujus morbi sub tenebris latere; nam auctores celeberrimi vix quidquam notatu dignum de ea adhuc ediderunt. Vir amplissimus *Cullen*, ignorantiam profitetur de ejus natura; nam sic ait: "*Of these symptoms, the proximate cause is still obscure.*" "*I apprehend, therefore, that the proximate cause of dysentery, or at least a chief part of the proximate cause, consists in a preternatural constriction of the colon, occasioning, at the same time, those spasmodic efforts, propagated downwards to the rectum, occasioning the frequent mucous stools and temesmus.*"

Monro vero, vir celeberrimus, hoc ab inflammatione sola proficisci contendit, et spasum hoc in exemplo subistere negat; quia in omnibus corporibus ab hoc morbo extinctis,

quae

quae ipse vidit, nunquam constrictionem spasmodicam, e contra, inflammationem gravem, semper conspexit. Praeterea, observat, spasmus non existere posse, quia antispasmodica adhibita plerumque nocent. Sed veneratione illis praeclaris qua decet, longe mihi aliter videtur ratio, scilicet, quod spasmus inflammatioque hujus morbi effectus solummodo evadunt; caetera etiam symptomata, ut alvi astrictio vel diarrhoea sub morbi initium, cum inflatione intestinali et tormina, explanari lucidius queant ratione debilitatis tubi alimentarii, coli praecipue.

Cathartica fortiora autem haud omnino administranda veniunt, quia plus aequo incitando intestina, post effectum priorem, nimium debilitant; fibrae musculosae est, ut omnes hodierni agnoscunt, post incitationem quamlibet relaxari. Quo magis fit stimulus, eo plus languida post incitationem fit debilitas.

P R O G N O S I S.

Eventum hujus morbi quod attinet, multum ambigitur medicis; quia inter periculosissimos est e quibus corpus humanum configitur; et quamvis ars nostra Hippocratica in nonnullis statibus luculenter comperta sit fausta, tamen in multis aliis infeliciter inveniemus conamina quam maxime adversa. Ex quibus jam dictis constat, quod duratio, etiamque terminatio dysenteriae, parum cognita et minus certa, utpote, e medicamentis apte periteque adhibitis, qualia sunt coelum serenum, cura et sedulitas nutricis, regimine mite, et diligentia cauta, cui aeger sibi incumbendus sit, pendentes.

Hic morbus gravidis et puerperis periculosior est, frequentius ad plures seniles quam juvenes, seu eos mediae aetatis, mittit. Si aeger e
morbis

morbis cachecticis, scorbuticis, phthificis, valde exhaustus fit; vel, si typho ingravescente, varicella vel rubeola laboret; si increfcunt tormina, tenefmus, inquietudo, et delirium, cum magnae debilitatis fignis ftipata, in fummo periculo verfatur.

Atfi, verfus morbi finem, pulfus fubfiderit, reftante heftico calore, fi odor ftercoris praeter folitum foetidus, cum eruptionibus miliaribus, aphthis, frigore extremorum, fingultu, et animi deliquio, infelix timendus erit hujus morbi exitus. Attamen, fi febris, morbo ingruente, mitis fit, fi vires non multum imminutae, fi naufea et vomitus non multum urgeant, fi excretiones alvinae gradatim minus copiofae evadant, fi urina fine dolore reddatur, tunc quicquid felix fauftum fperare liceat.

DE RATIONE MEDENDI.

Ex quibus supra memoratis facile colligi potest, rationem medendi ad tria consilia redigi posse.

1mo, Febrem imminuere, et inflammationem tunicae villosae intestinorum tollere.

2do, Intestina ab acrimonia humorum obducere.

3^{tio}, Tonum non solum intestinorum, sed etiam totius corporis, ad pristinum statum restituere.

DE

DE CONSILIO PRIMO.

Si ulla inflammationis symptomata adsint, qualia pulsus celer fortis, calor ardens, dolores continui intestinorum, praecipue si aegrotus sanguine abundet, et si laute viverit, tunc aliquantum sanguinis detrahere pro re nata necessarium erit. Cum dolores magnopere urgent, venae-sectio indicatur, quamvis pulsus sit quodammodo parvus et quidem intermittens. Clarissimus D. Monro hoc exemplum felici cum successu prosecutus est, et pulsum post venae-sectionem magis plenum validumque semper inveniebat.

Sed, quoniam febris quae hunc morbum deducit, typum putridum agnoscit, aut certe sub finem ad putredinem proclivis, necesse est quod sanguinis detractio caute et parce facta sit. In temporibus vernis, ubi nonnihil diathesios phlogisticae.

gisticae plerumque adest, et magis quam in autumnalibus urget, evacuationes hujuscemodi facilius tutiusque aegroti tolerari possunt.

Remedia vomitoria saepe, in hoc morbo, multum laudantur, praesertim cum ventriculus male se habet, et cum instant vomitus, et anxietas ad praecordia, vires non tantum pollent amovendo, ex ventriculo et tuba intestinali, fordes; sed etiam ad corporis superficiem humores eliciendo; quod summi momenti est, ut spasnum vasorum extremorum tollit, et febrem hoc in modo mitem reddit. Quamvis emetica in quovis morbi stadio valent, ventriculo male se habente, tamen non sine discrimine nonnulla exhibentur, utpote tunicas intestinorum multum vellicant, morbumque magis periculosum reddunt. Quae maxime usurpantur, sunt *ipecacuanha* et ex *antimonio praeparationes*.

Ipecacuanha diu in hoc morbo pro specifico
exhibita

exhibita fuit; sed incertum est, an unquam salu-
tiferos effectus gignat, nisi per catharsin; et sic
quidem existimabat cel. *Cullen*.

Praeparationes ex antimonio, quae in hoc
morbo utuntur, sunt *antimonium tartarifatum*, et
vitrum antimonii ceratum.

Pringle atque *Zimmerman* putant, antimonium
tartarifatum multo praestantius esse, cum *ipecacuanha*
commisum; utraque parvis in dosibus
exhibenda; et forsan a veritate haud longe aver-
sa est opinio, ea lege ut aegrotus in statu ener-
vato versatur; nam antimonium tartarifatum
potestates multum valet, et maximum inducit
languorem, propter continuam nauseam disten-
sionemque ventriculi molestant ob flatum.

Cullen asserit, se nihil praestantius invenisse,
quam doses exiguas *antimonii tartarifati*, talibus
intervallis

intervallis exhibitas, quales dejectiones per anum promoverint.

Senac, multis experimentis institutis, sequentem modum maxime extollit; scilicet, post venae sectionem et vomitum, ille granum *antim. tartarificati* ex libra feri lactis, aut jusculi pullini, solutum, partitis vicibus in die exhibuit.

Si plenus vomitus requiratur, praestat emeticum exhibere circa horam quintam vespertinam, cum status quidam adest apyrexiae. Ad hoc consilium, *ipéc.* cum *tartaro antimon.* conjuncta maxime profunt, quoniam et catharsin inducunt, et ad superficiem determinant.

Hic observatione dignum est, quod vomitoria et purgantia, sibi invicem adjuncta, ut e praxi e *Pringle* instituta, utilissima aliquando inveniuntur.

Vitrum antimonii ceratum multum ad dysenteriam sanandam laudatum fuit, ubi febris impetus minuitur, et dejectiones sanguine imbuuntur. *Cleghorn*, vacuo ventriculo, id exhibuit sub morbi initium, quod frequenter alvum eduxit, cum alia frustra adhibita erant; diaphoresin quoque cum maximo levamine excitavit*. Caeterum vero, ~~et~~ melius est alia adjungere, quae ejus effectus ad intestina et cutem deduce-
rint. Ad hoc efficiendum, quodam cathartico prius administrato, nil praestantius videtur, quam opium, vel cum eo adhibitum, vel paulo post assumptum. *Purgantia* remedia quod attinet, in quibus maxima medelae pars constat, cavendum est ne temere et incaute ea sint adhibita.

Cathartica leniora multum in hoc morbo profunt; quippe cum alvum cieunt ad humores putridos scybalaque evacuandos, quae inflammationem torminaque immediate gignunt: Ea
vero

* *Cleghorn Minorca*, p. 249.

vero saepius administranda sunt. Quae *drastica* vocantur, tormina, plus aequo stimulando, intendunt, et aegrum, inquit *Huxham*, multo debiliorem reddunt.

Laxantia primum equidem locum obtinent; nam muci in tuba alimentari secretionem promonent, ideoque tunicas ab acrimonia obducunt. Hujus generis sunt sales medii, ut *magnesia vitriolata*, *soda vitriol.* *soda tartarifata*, *soda phosphorata*, *crystall.* *tartari*, &c. laxantia oleosa, ut *manna*, *oleum ricini*, quae, si stomacho nauseam creant, sub forma clysmatum injici deberent; haec alvum non tantum leniter ducunt, sed etiam intestinis materiem oleosam illinunt. Remedio vomitorio vesperi exhibito, haec praestantiore cum effectu mane sumuntur.

Fructus tamarindorum, et alii fructus subacidi, hunc effectum quoque praestant, morbo praesertim ingruente; hi quoque vi praediti antisepti-

ca inveniuntur : Morbo autem ingravescente, ab acidis cavendum est ; quia aciditas morbosa in ventriculo adest.

Datis, inter administrationem laxantium, intervallis, necesse est diaphoresin elicere ; hoc consilium *aqua ammoniae acetatae, haustus salini*, cum paucis guttis *tincturae thebaicae, pulv. ipecac. comp. &c.* absolvunt.

Rhabbarbarum, in primo morbi stadio, vix unquam administratur, nisi cum *hydrargyr. muriat. mite*, aut quovis alio conjunctum, propter astringentes ejus vires. Attamen, ob hanc vim, admodum utile sub finem morbi invenitur, cum in diarrhoeam vergit.

Si mitia effectum optatum non edunt, ad fortiora recurrendum est, qualia *jalapa, folia sennae, scammonia, hydrargyr. muriat. mitis, &c.* Hoc remedium magna cum laude a Doctore

medico *Clark* de *New Castle* celebratur, aequè ac professore nostro *Gregory* in praelectionibus suis clinicis. De hoc, medici multum quaesiverunt, an effectus felices per catharsin oriuntur, an per generalem in systema effectum. Posterior nobis ratio verisimilior videtur, quia cum os afficitur, et ptialismus supervenit, morbus evanescit. Si febris cum nausea adsint, haec formula melius respondit; scilicet, *hydrar. mur. mit. gr. v. antim. tartarizat. gr. fs.* forma pilul. hora somni sumenda. Dosis augenda sit ad grana decem exigua opii quantitate conjuncta, ne plus justo intestina irriter, et eximio effectui impediat.

Calomel, me iudice, saepius usurpari deberet, quia morbus eo sanatus, recidere inassuetus est, quod alioquin accidere saepissime solet. Ad idem consilium, argentum vivum abdomini per frictionem, cum morbus inveterascerit, saepe felici

felici cum successu, adhibuerunt Holstan et Blane
medici eruditi apud Liverpool.

DE CONSILIO SECUNDO.

An acrimonia sit primaria morbi causa, sub
judice lis est. Si nobis vero judicare fas sit, ex
cruditate et fluidorum stagnatione, quae in ven-
triculo obtinent, vix dubitandum est quin quae-
dam materies acrida ibi assidue generata sit, e-
tiamque in intestinis. Hoc validius redditur
quibusdam remediis inter curandum usurpatis,
scilicet medicamina mucilaginoso et oleoso,
ut *gummi arabicum*, *gummi tragac:* decoct: *lini*,
mucilago amyli cum sacchar: et *aq: cinnam:* solu-
tiones *ceræ* quae laudantur a Doctore Huck, de-
coct: *hordei*, *aq: orizata*, decoct: *album*, *emulso*
eomm: &c. haec omnia teneras intestinorum tu-
nicas ab acrimonia faecum obtegunt.

44 DE DYSENTERIA.

Serum lactis et *butyrum* non immerito extol-
luntur, propter et vires antisepticas et leniter
catharticas †.

Clysmata valde juvant, cum dolores et tormi-
na praecipue sentiuntur prope extremum coli aut
intestini recti; nam fomentum partibus affectis
praebent, et spasmum remonent, et stercus ex-
cernunt.

Mucilaginosa et oleosa hic quoque efficacia,
quia acrimoniam obtundunt, et munere mucī
ab intestinis abradi funguntur.

Sed clysmata gradatim et caute exhiberi o-
portet, propter fibrarum irritabilitatem. Qua-
propter *Baglivius* asserit, clysmata copiose injec-
ta, omnia symptomata exacerbare, et contrac-
tionem fibrarum ulceratarum magis magisque
excitare.

Haec

† Dr Young de nat. et usu lactis in diversis animalibus.

Haec formari queant ex variis fluidis, qualia
aq: calida, gumm: arab: commint: jussculum ovinum,
 vel *lac* in quo *amylum, linum, cera,* aut similis
 naturae, cocta sint, cum parvula *opii* quantitate.

Si tenesmus valde molestus sit, cum symptoma-
 tibus ulceris in recto, qui non levantur opio et le-
 nibus catharticis, ad clysmata antiseptica decurren-
 dum est, ut *decoct: cort: per: cum floribus chamaem:*
 quae saepius in die injicere necesse est; tunc
 quoque exiguntur foci tepidi ad regionem epi-
 gastricam; vel aegrotum in balneum tepidum
 descendere oportet. Ob debilitatem vero ab
 eo inductam, melius est id penitus praetermit-
 tere.

Vesicatoria aliquando adhibentur, cum dolo-
 res quamvis partem diutius invadunt.

Opiata commodissime administrantur sub for-
 ma clysmatum, quoniam neque nauseam, nec
 vomitum,

vomitum, nec aliud ventriculo incommodum inferunt, quae saepius occurrunt, cum per os devorantur. Attamen, per totum decursum autumnalium dysenteriarum, per os administrare decet, ad dolorem et tormina levandum; sed, eodem tempore, haud abs re erit, cathartica et clysmata ex iis composita, cum opio conjungere, ad intestina a distensione et irritatione faecum induratarum stagnantiumque allevanda. Sed multo praestantius foret, opiate non omnino praescribere, quam ea intempestive dare, scilicet, dum intestina faecibus et stercore opulentur; quamvis enim dolorem quovis tempore mitigent, tamen, flatus et humores corruptos intus clausos retinendo, morbum diuturniorem et periculosiorem reddunt †.

De usu opii sic loquitur Sydenham: “ Deum
“ omnipotentem omnium rerum bonarum auctorem
“ et donatorem, non aliud remedium, quod vel
“ pluribus

† Pringle, Diseases of the Army, p. 264.

“ pluribus malis debellandis par fit, vel eodem
 “ efficacius extirpet, humano generi in miserorum
 “ solamen, concessisse, quam sunt opiata medicamen-
 “ ta, scilicet, ab aliqua papaverum specie desump-
 “ ta. Et, quamlibet sint nonnulli, qui credulis
 “ persuadere velint, omnem fere narcoticorum opii
 “ praesertim ipsius, virtutem ab artifica ac debita,
 “ quam soli adhibent, praeparatione pendere; qui
 “ tamen, experientia iudice, certaverit, et tam sim-
 “ plicium succum a natura oblatum, quam ejus
 “ praeparata, cum diligenti observatione in usum
 “ frequentes revocaverit, nullum fere discrimen in-
 “ tercedere comperiet, et mirandos illos effectus,
 “ quos edit, nativae ipsius plantae bonitati atque
 “ excellentiae, non vero artificis polydaedali solet-
 “ tiae, deberi certo sciet. Quin immo ita necessa-
 “ rium est, in hominis periti manu organum, jam
 “ laudatum medicamentum, ut sine illo manca sit
 “ ac claudicet medicina; qui vero eodem instruc-
 “ tus fuerit, majora praestabit, quam quis ab uno
 “ remedio facile speraverit: Rudis enim fit o-
 “ portet,

“portet, et parum compertum habeat hujus medi-
“camenti vim, qui idem sopori conciliando, demul-
“cendis doloribus, et diarrhoeae sistendae, adpli-
“care tantum novit, cum ad alia plurima, gladii
“instar Delphici, accommodari possit, et praestan-
“tissimum remedium sit cardiacum, unicum pene
“dixerim, quod in rerum natura haecenus est re-
“pertum.”

Si flatus ructusque acidi aegrum vexent, ad
absorbentia confugiendum est, ut potionem cre-
taceam, magnesiā usam, &c.

DE CONSILIO TERTIO.

Ad consilium medendi ultimum tandem jam
venimus, scilicet, ad tonum intestinorum, vires-
que totius systematis, restaurandum.

Remedia

† Vide Opera, p. 186.

Remedia, ad hunc finem, sunt *viſtus nutriens*,
concoctu facilis, *exercitatio*, *aſtringentia*, et *tonica*,
balneum frigidum, &c.

Si ſtomachus, ob atoniam fibrarum ejus, car-
nes digere non poſſit, tunc utiles ſunt juſculi
eorum, quia non ſolum corroborant, ſed etiam
primas vias ab acrimonia protegunt. His ad-
dere licet *hordeum* et *orizam*, aut ſimilia. Ad
carnium gradatim vero uſum, viribus redeunti-
bus, decurrendum eſt. *Potiones* demulcentes
aegroto nunquam negandae, ſed ſemper liberali-
ter ſuppeditandae.

Vinum rubrum, modice ſumptum, ventriculum
intestinaque ad priſtinos vires aliquatenus re-
dintegrat; vel, ut magis gratum ſit, *ſpiritus vi-*
ni Gallici aqua dilutus.

Exercitatio modica maxime valet ad vires re-

G

ſtaurandos,

staurandos, et solida ad solitum vigorem recuperanda.

Secretiones et excretiones promovet, appetitum cibi excitat, animum et corpus denique reficit. Verum enimvero, exercitatio accommodanda et voluntati, et viribus aegroti; nam immodicus ejus usus maxime nocet, utpote corpus defatigat, et morbum recidivum aliquando promovet. Inter exercitandum, aer purus anteferendus; aëre nocturno et tempestate frigida pluviosaque posthabitis.

Indusium laneum proxime ad cutem adhibendum perspirationi insensibili favet.

Astringentia, sub finem morbi, indicantur, cum nimis copiosae evadunt dejectiones propter atoniam fibrarum: Ante hoc tempus exhibita, stercorea intus clausa tenent, quibus intestina irritantur et inflammantur; hinc exoriuntur dolo-

res acerbissimi, gangraena, mors. Quae maxime usurpantur, sunt decoct: vel extractum hematoxili, cortex grannatorum, cortex querci, columbo, simarouba, radix tormentillae, alumen, extractum e catechu, gummi e kino, castarilla, aqua calcis lacte commixta. Haec omnia, specie decocti, extracti, vel pulveris, prout stomachus ferre possit, exhibentur.

Pringle, in hoc morbi stadio, parvulas ipecuanhae doses cum opio dedit cum maximo fructu. Observatione tamen dignum sit, quod si, ex hujus compositi usu, alvus astricta evaserit, illico recurrendum est ad leniora cathartica, vel clysmata emollientia.

Remedia roborantia sunt, cortices cinchonae, angusturae, et alia amara, quorum virtutes jam bene intellectae; nam efficacissima sunt ad vires totius systematis restaurandas, et organa

con-

concoctionis ad solitam vim restituenda; proin-
amplius de iis differere haud necessarium duco.

Tantum restat observare, quod, viribus jam
restitutis, *balneum frigidum*, propter vim tonicam,
utilissimum erit.

Hoc libello jam in finem perducto, propediem-
que in lucem adituro, superest quod pro eximiis
beneficiis in me collatis, gratissimas immortales-
que gratias doctissimo viro, JOANNI EDGAR,
Armigero, habuerim, sub cujus auspiciis tyroci-
nium posui. Illi equidem animi culturam non
in arte pharmaceutica solum, sed porro in re me-
dica atque chyrurgica, magna ex parte debeo.

Dabam Edinburgi Idibus

Junii 1794.

F I N I S.